
Ubalansert utfordring av etablerte sannheter

ANMELDELSER

DAG KRISTEN SOLBERG

Spesialist i psykiatri og klinisk farmakologi
Diakonhjemmet Sykehus

Arnulf Kolstad, Ragnfrid Kogstad, red.

Medikalisering av psykososiale problemer

284 s, tab, ill. Oslo: Abstrakt forlag, 2019. Pris NOK 397

ISBN 978-82-7935-396-6

Denne boken oppfattes ikke som en balansert fremstilling av den faglige debatten rundt bruk av legemidler i behandling av psykiske lidelser. På omslaget skriver forlaget at boken «handler om historiske, sosiale og kulturelle årsaker til den økende medikaliseringen vi opplever, om utviklingen i forbruket av psykofarmaka, forskningen på virkningen av ulike typer psykofarmaka og menneskerettslige konsekvenser av at medisinerer, til tross for et svakt evidensgrunnlag, har fått en så sterk posisjon at de som motsetter seg behandling risikerer å bli tvangsbehandlet».

Boken er en revidert utgave av boken *Psykologisering av sosiale problemer* fra 2010. I forordet skriver forfatterne at temaet fortsatt er aktuelt «fordi forbruket av psykofarmaka for behandling av psykososiale problemer bare fortsetter å øke til tross for kunnskap om hvor uhensiktsmessig dette kan være».

Bokens redaktører er professor emeritus ved Psykologisk institutt ved NTNU, Arnulf Kolstad, og sosiolog og professor ved Høgskolen i Innlandet, Ragnfrid Kogstad. Blant bidragsyterne er Tor-Johan Ekeland, Joanna Moncrieff, Peter Gøtzche, Ketil Lund og Robert Whitaker, alle godt kjente for de med en interesse for biologisk psykiatri og psykofarmakologi. Hvis bokens tittel fortsatt åpner for tvil om hva som er bokens prosjekt, vil kapitler som «En psykiatrisk epidemi – psykiatriske legemidler og den enorme økningen i psykiske lidelser i USA» og «Intet kunnskapsgrunnlag for tvangsmedisinering» gjøre dette tydelig.

Sentralt i boken står påstanden om at hverdagsfenomener som angst, utålmodighet, frustrasjon, trøtthet, mangel på empati og problemer med å bestemme seg, blir sett på sykdomssymptomer. Dette fører til *psykologisering*, «tendensen til å lokalisere årsaker til psykiske lidelser i individet når det er klart at årsakene finnes i miljøet eller i relasjoner til andre», og *medikalisering*, at «problemer som er sosiale, relasjonelle eller eksistensielle behandles med medikamenter som påvirker hjernens funksjon som om problemene var biologiske eller medisinske».

Boken gjør som sagt innledningsvis ingen anstrengelser for å være balansert. Til tross for kapitler om psykiatrisk epidemiologi (Whitaker), legemiddelepideologi (Kogstad) og om legemidlers virkningsmåter (Moncrieff) er dette ingen lærebok. Boken går langt i å påpeke feil og mangler ved det som kan kalles en moderne psykiatri. Så langt at den blir for ensidig, og aktivt ikke forholder seg til kunnskap og kompleksiteten i fagfeltet. Det er ikke ugjendrivelig bevist at bruk av psykofarmaka forkorter levetiden til psykosepasienter. Norske psykiatere og legemiddelmyndigheter dikteres ikke av farmasigiganter. Legemiddelbehandling og ECT-behandling er ikke behandlingsformer der behandlerens relasjonsegenskaper har liten betydning. Disse påstandene blir ikke sanne av at de gjentas. Jeg overlater derfor til redaktør Kolstads egne ord for å beskrive bokens største svakhet, fra essayet *Forutinntatte meninger* (Tidsskrift for Norsk psykologforening 2012, nummer 4, side 373): «Forventningene vi har til andre bestemmer gjerne hvordan vi oppfatter dem. Vi tilskriver egenskaper og ferdigheter ut fra hvem vi tror den andre er. Ikke sjelden trekker vi slutninger på bakgrunn av utseende, klesdrakt eller andre lett synlige kjennetegn. Dessuten (kort)slutter vi fra fordommer til den gruppa den andre tilhører, f.eks. yrke eller etnisk bakgrunn, til individuelle og personlige egenskaper».

Som debattinnlegg er boken nyttig. Det er viktig å utfordre etablerte sannheter, selv om det i liten grad er noen som mener at det ikke er rom for vesentlige forbedringer i behandlingen av pasienter med alvorlige psykiske lidelser. Boken kan leses av alle som har en interesse for psykiatrifaget.

Publisert: 16. mars 2020. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.19.0830
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 5. juli 2026.